2.2 : Povezava med krožnim gospodarstvom in socialnim podjetništvom

E-modul 2: Podjetništvo in zadruge v krožnem gospodarstvu
september 2021

"Obstaja ena in edina družbena odgovornost podjetij; ta je, da uporabljajo svoje vire in se ukvarjajo z dejavnostmi, namenjenimi povečanju dobička."

(Milton Friedman, 1962)

Pomislite nase in razložite:

a) Se strinjate s citatom? Zakaj da, zakaj ne?

b) Kaj vam pomeni gospodarstvo?

a) Ali veste, zakaj cena plina tako pogosto niha?

b) Kaj je dobra poslovna zamisel? Kako lahko podprete dobro poslovno idejo nekoga?

Ozadje: ZDAJ

- V zadnjih 50 letih je človeštvo doseglo izjemen napredek (raziskave in inovacije na različnih področjih (živilski sektor, zdravje, tehnologija...), izboljšalo se je naše splošno počutje, izboljšala se je kakovost življenja, ipd.

- Izpostavili smo nekatere globalne izzive v družbi in okolju.

- **Potrebni so novi načini organiziranja gospodarskih procesov**.

Ozadje: ZDAJ

- 50 let po **sistematično neodgovornem gospodarstvu** se soočamo s podnebnimi spremembami, propadanjem ekosistemov, zdravju nevarnim onesnaževanjem, netrajnostnimi urbanizacijskimi vzorci, množično potrošnjo, ki presega planetarne meje, globalno neenakostjo, ipd.

- **Sedanji gospodarski sistem ni vzdržen!**
- **Ni vzdržen ne za ljudi, ne za planet.**
- **Trajnostne prakse morajo vključevati ljudi, planet in šele nato dobiček.**

- **Pomembni so novi načini organiziranja gospodarskih procesov s krožnim pristopom k** fazam proizvodnje, potrošnje in odstranjevanja.

Oglejte si videoposnetek in razložite:

- Kako lahko izboljšamo blaginjo družbe?
- Zakaj bi si morali prizadevati za doseganje ciljev trajnostnega razvoja?

Trajnostni pristop

- Od osemdesetih let prejšnjega stoletja se je pojavil nov model okoljsko ozaveščenega poslovanja, ki združuje finančne priložnosti z okoljsko in etično odgovornostjo.

- Koncept **trajnostnega razvoja** in trajnostnega poslovanja v primerjavi s predhodnim modelom rasti ponuja popolnoma novo vizijo za povezovanje finančnih in okoljskih ciljev.

- Te tri cilje, ekonomsko, okoljsko in etično trajnost, pogosto imenujemo "**trije stebri trajnostnega razvoja**".

Trajnostni pristop: Zgodovinska perspektiva

- Koncept trajnostnega razvoja izhaja iz **poročila Svetovne komisije Združenih narodov za okolje in razvoj** (WCED) iz **leta 1987,** bolj znane kot Brundtlandove komisije, imenovane po svoji predsednici Gro Harlem Brundtland.

- Komisija je bila pooblaščena, da pripravi priporočila za poti **gospodarskega in družbenega razvoja,** ki ne bodo dosegli kratkoročne gospodarske rasti na račun **dolgoročne okoljske in gospodarske trajnosti**.

Pomislite na sebe, razložite:

a) Kaj lahko stori posameznik, da postane (bolj) družbeno odgovoren?

b) Oglejte si SDG17: https://sdgs.un.org/goals in izberite tri cilje, katerih rešitev se vam zdi najbolj pomembna?

c) Zakaj ste izbrali te tri cilje? Ste imeli težave pri odločanju, katerim ciljem dati prednost?

Opredelitev trajnostnega razvoja

Brundtlandova komisija je predlagala standardno opredelitev trajnostnega razvoja.

"Trajnostni razvoj
je razvoj, ki ustreza potrebam
sedanjosti, ne da bi pri tem ogrozil
sposobnost prihodnjih generacij.
za zadovoljevanje lastnih potreb."

Dan prekoračitve Zemljinih virov

= dan v letu, ko družba porabi več virov, kot jih lahko Zemlja obnovi v enem letu.

- leta 1998 je bil to 30. september.

- leta 2019 je bilo to 29. julija
- v **Franciji je bilo to 15. maja 2019**
- v **Sloveniji je bilo to 26. aprila 2020**

➔ pomen sprememb v linearnem gospodarskem pristopu!

Viri ekstrakcije → **Masa proizvodnje** → **Globalna uporaba** → **Odstranjeni odpadki**

Pomoč pri regeneracijski sposobnosti Zemlje

- Izčrpavanje neobnovljivih naravnih -> virov NE PLANETA B

  da ne bi dosegli **stopnje pomanjkanja kritičnih virov** moramo**;**

  optimizirati uporabo virov in izdelkov z oblikovanjem zank v proizvodnih in potrošniških verigah;

  zmanjševati nastajanje odpadkov;

  skrajšati dobavne verige, lokalne dejavnosti, sanacijske dejavnosti;

  prepoznati pomembno dodano vrednost, ki jo izvajajo socialna podjetja, ki gradijo odgovorne skupnosti po vsem svetu.

Prednosti trajnostnih pristopov

- Prednosti **gospodarske trajnosti**:

Naloga po ogledu: *Kako lahko optimiziramo pristop "vzemi-izdelaj-zavrzi"?*

- Prednosti **socialne trajnosti**:

Naloga po ogledu: *Opišite 5 načel družbene trajnosti, kot jih vidite.*

- **"Običajno poslovanje," ki povezuje gospodarsko, okoljsko in družbeno trajnost**

Krožno gospodarstvo in socialno podjetništvo

- **"Načela krožnega gospodarstva (KG)**
- "Običajno poslovanje" **Socialno podjetništvo (SOP)**

- "Običajno poslovanje", ki **povezuje KG in SOP**

Pomislite na sebe, razložite:

Ko razmišljate o načelih krožnega gospodarstva, ali lahko predlagate optimizirano rešitev ("manj uporabe ali več dela"), ki bi vam lahko koristila:

- v primeru vsakodnevne uporabe izdelka (npr. *namesto da bi embalažo iz kartona za jajca odvrgli, jo lahko pozimi uporabite za gojenje mikrozelene zelenjave na okenski polici)* ali

- pri vsakodnevnih dejavnostih (npr. *namesto da bi zavrgli vodo, v kateri ste kuhali testenine, jo po ohladitvi uporabite za zalivanje sobnih rastlin in prihranite pri nakupu gnojil, saj voda iz testenin vsebuje nekatera ključna hranila, ki spodbujajo rast in dobro počutje vašega zelenja*).

Kaj je
svet krožnega gospodarstva?

*Brez sr*nja*

TRANSFORMACIJSKO VEDENJE V EU

- V Evropi 90 % surovin, ki se uporabljajo v proizvodnji, postane odpadek, še preden izdelek sploh zapusti tovarno;
- 80 % izdelkov se zavrže v prvih šestih mesecih njihovega obstoja.
  Vir: *Girling (2015)*

➔ **Krožno gospodarstvo je** predlagano kot **način za zmanjšanje porabe novih materialov za 32 % do leta 2030** in do 53 % do leta 2050.
Vir: *Fundacija Ellen MacArthur in McKinseyjev center za poslovanje in okolje (2015)*

➔ **Evropska platforma zainteresiranih strani za krožno gospodarstvo** (2019): 33 strategij krožnega gospodarstva, razvitih v mestih, regijah in državah EU od leta 2014.
Poleg tega jih je v razvoju še vsaj 29.

TRANSFORMACIJSKO VEDENJE V EU

Map 2.1 Overview of existing and planned circular economy strategies in Europe

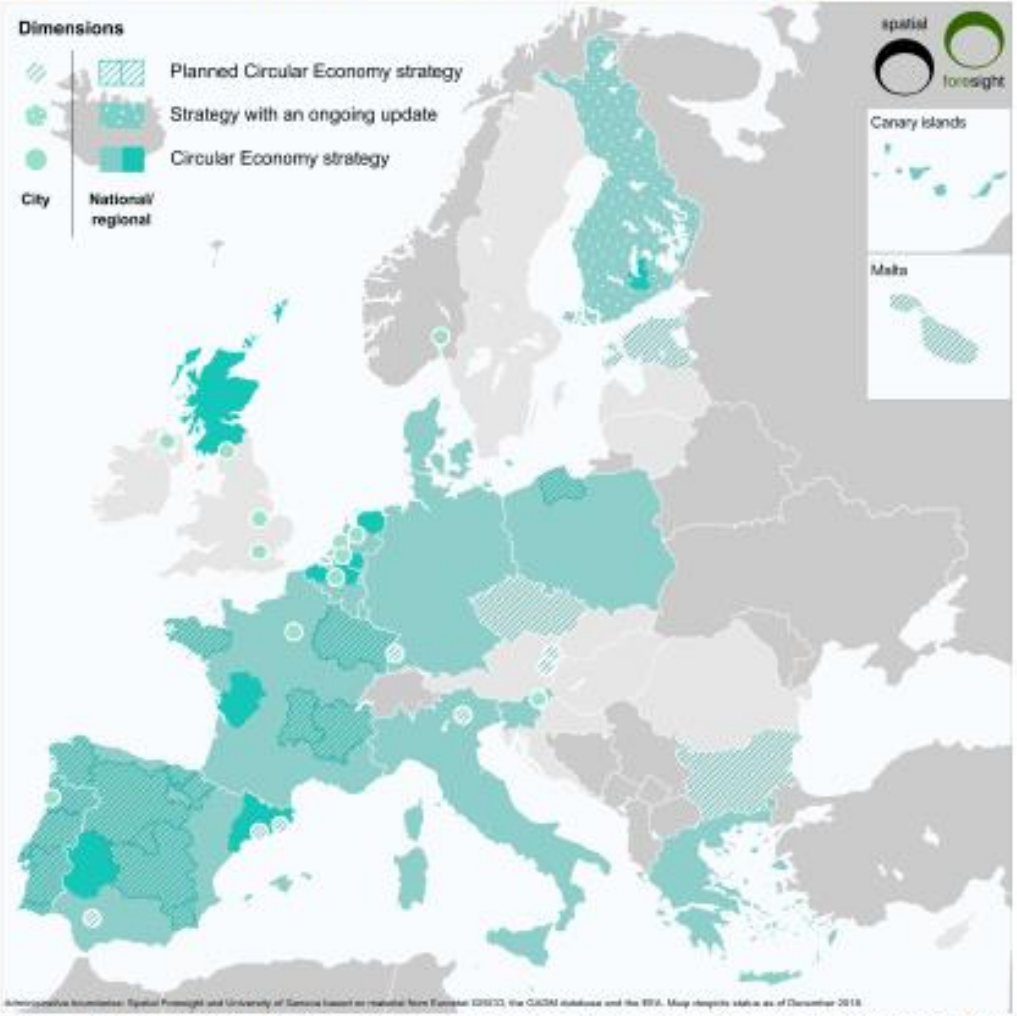

Source: Spatial Foresight, 2019 based on the strategies collected for this study and information from stakeholders about upcoming strategies.

Figure 3.2 Horizontal topics by incidence in strategies

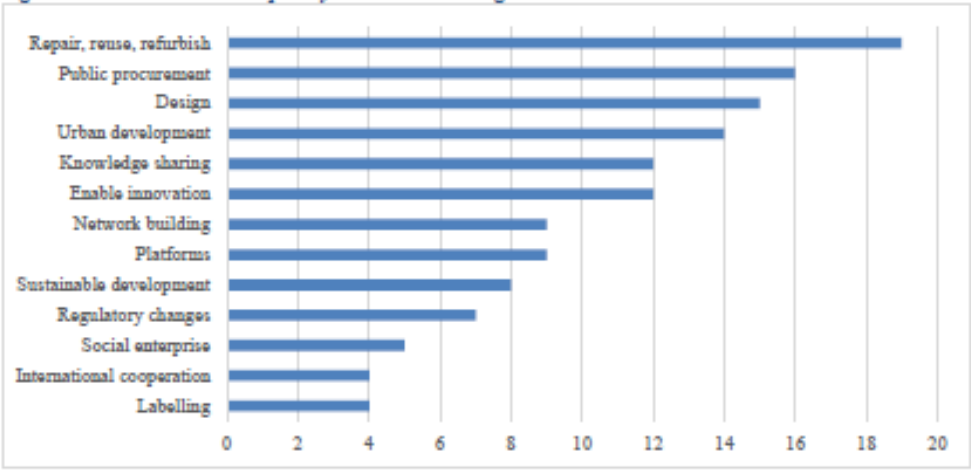

Source: Spatial Foresight, 2019 based on a review of 33 circular economy strategies

Figure 3.4 Inclusiveness of circular economy strategies

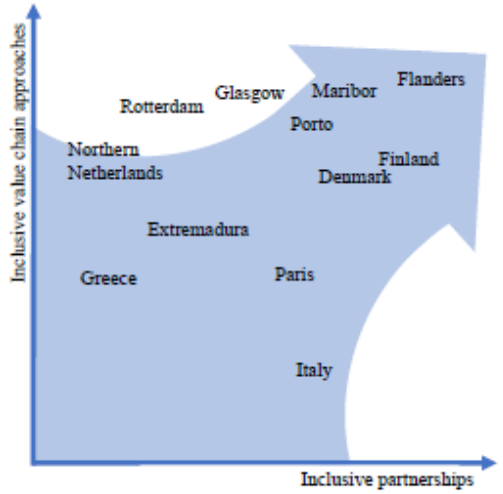

Source: Spatial Foresight, 2019

Pomislite na sebe, razložite:

a) Kaj vam pomeni družbena odgovornost?

b) Se spomnite primera družbeno neodgovornega podjetja? In kakšne so bile negativne posledice za potrošnike ali skupnost, okolje?

c) V čem se družbeno odgovorno poslovanje razlikuje od predhodnega primera?

"Socialni podjetniki se ne zadovoljijo le s tem, da dajo ribo ali naučijo, kako ribariti. Ne bodo počivali, dokler ne bodo korenito spremenili ribiške industrije."

(Bill Drayton)

Povezovanje socialnega podjetništva s krožnim gospodarstvom

a) zasnovanje poslovne strategije;
b) oblikovanje inovacij z družbenimi in okoljskimi koristmi;
c) sodelovanje zainteresiranih strani.

➔ **socialna podjetja imajo poslovni model, ki je veliko bolj vključujoč, odgovoren in koristen za lokalne skupnosti.**

➔ **načelo krožnega gospodarstva: spoštovanje okoljskih meja**

➔ **zagotavljanje konkurenčne prednosti in stroškovne učinkovitosti podjetja.**

Vir: *Stratan (2017)*

OSNOVNO POSLOVNO POSLANSTVO

➔**Družbeno jedro poslovnega poslanstva,**

➔ temelj prvih podjetniških teorij,

➔ podjetje lahko lažje **izvaja trajnostne pristope zaradi njihove ponudbe vrednosti,**

➔ danes lažje izpolnjujejo družbene in okoljske odgovornosti podjetij.

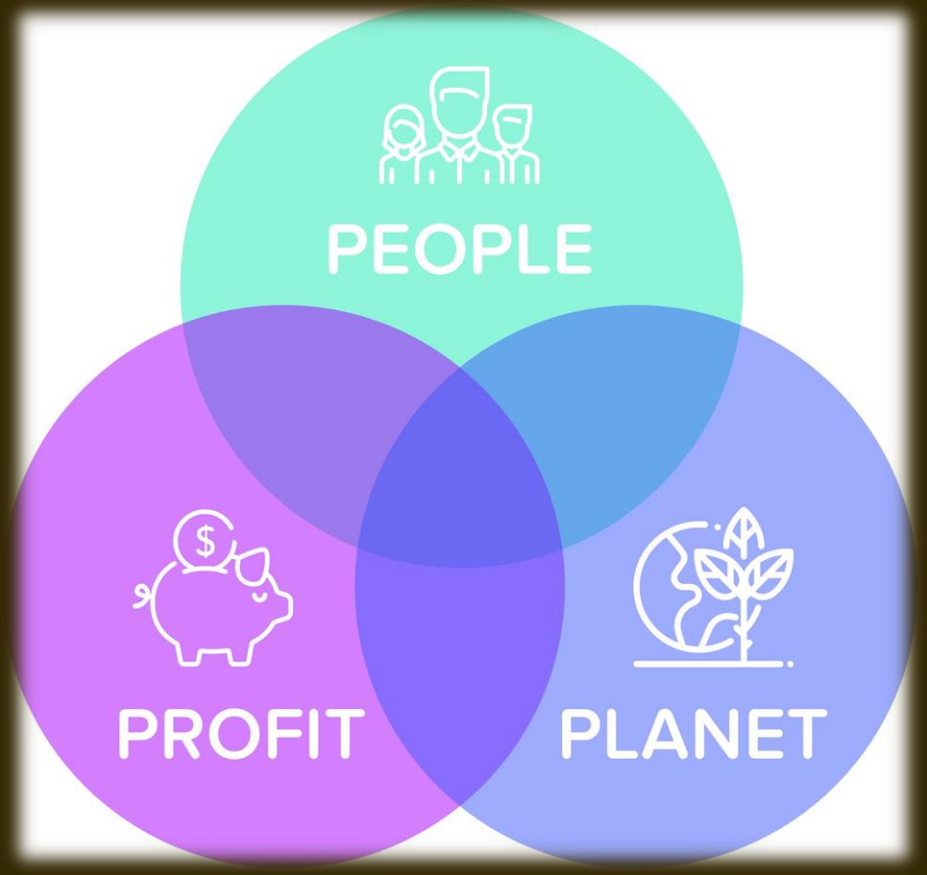

<u>Razložite zgornjo sliko</u>: Kako podjetje KE/SOP odgovorno vključuje ta tri področja in zakaj je to koristno za podjetje?

POSLOVNA SINERGIJA

Značilnosti socialnega podjetja:

- vodje misij,
- čustveni naboj,
- nosilci sprememb,
- mnenjski voditelji,
- ustvarjalci družbene vrednosti,
- visoka odgovornost

in jim s tem zagotovi večji vpliv v mikro- ali makroskupnosti.
Vir: *Abu-Saifan (2012)*

- **sinergija** uporabe načel krožnega gospodarstva v **celotnem poslovanju**
vključitev vseh zainteresiranih strani iz določene vrednostne verige.

- **Pridobivanje večje vrednosti iz istega izdelka v vseh fazah njegovega življenjskega cikla**
= "RAZMIŠLJAJTE KASKADNO"

SKUPNE KORISTI

Socialna podjetja, ki uporabljajo načela krožnega gospodarstva, imajo koristi na različne načine:

- prihranki pri stroških,
- nove oblike prihodkov,
- gonilo sprememb in prehoda,
- dolgoročna konkurenčnost,
- ohranjanje virov,
- gonilo trajnostnega razvoja,
- zanimanje strank in privabljanje novih strank,
- varnost surovin itd.

Vir: *Stratan (2012)*

➔Splošne družbene koristi;
➔ upravljanje izdelkov;
➔ ponovne naložbe;
➔ varčevanje z viri.

Pomislite na sebe, razložite:

a) Zakaj nekatera podjetja danes ne želijo uporabljati načel krožnega gospodarstva?

b) Zakaj nekatera podjetja danes ne želijo uporabljati načel socialnega podjetništva?

OBRAVNAVANI IZZIVI

- V Avstraliji, kjer obstoječe **pobude socialnega podjetništva poskušajo izboljšati potrošnjo in ravnanje z odpadki z** bolj krožnim načinom razmišljanja, se soočajo s težavami:

➔ predpostavka vlade, da bo inovacije v nastajajočih panogah recikliranja **spodbujal podjetniški sektor na podlagi profitnih motivov;**
➔ brez upoštevanja okoljskih zunanjih učinkov;
➔ pomanjkanje standardne podpore v zakonodaji za socialna podjetja;
➔ tekmovanje s podjetji, ki temeljijo na dobičku in poslovanju;
➔ **ogroženost njihovega neprofitnega statusa,** ko se ukvarjajo z upravljanjem proizvodov, saj naj bi **omogočali delovno intenzivne in nizkoprofitne dejavnosti.**

- Zaključek: **socialna podjetja niso dovolj priznana in podprta**.
  Vir: *Lane (2018)*

SKUPNO SODELOVANJE

- **V primeru nizozemskega Ministrstvaza obrambo in lokalnega socialnega podjetja Biga Groep (Biga Group)**

➔ **"ekološki potencial krožnega gospodarstva za družbeno dobro"**

- **Cilj Ministrstva za obrambo:** podaljšanje življenjske dobe uniform in osebnih predmetov

- Inovacije v partnerstvu z zasebnim sektorjem

- Biga Groep, socialno podjetje, ki zaposluje poklicne invalide in nove priseljence.

➔Ministrstvo za obrambo prihrani **8 do 10 milijonov evrov letno**.

Vir: *Tse et al. (2018)*

ODPADNA HRANA PRIMER

- **FAO:** približno tretjina hrane za prehrano ljudi se izgubi v vrednostni verigi.

- V Franciji se ocenjuje, da se 30 % sadja in zelenjave ne trži (estetske napake).

➔ **zapiranje zanke za boj proti zavrženi hrani.**

➔ restavracija Simone Lemon: meni uporablja sadje in zelenjavo "izven oblike", ki sta običajno odložena, in zaračunava jedi glede na njihovo težo

DOBRI ZGLEDI - AVSTRALIJA

- **Podnastopna postaja33**
- od leta 2013 kot **center za recikliranje elektronskih odpadkov**;
- **delovno mesto za prostovoljce in zaposlene, kjer** lahko pridobijo samozavest in spretnosti za **prehod v trajnostno zaposlitev;**
- **laboratorij za inovacije**, ki je zasnoval in razvil številne izdelke za komercialne, socialne in izobraževalne namene.

- Leta 2019 je prejel nagrado Awards Australia Community Group of the Year in nagrado Banksia Foundation Ministers Award of the Environment.
- Tony Sharp, ustanovitelj, je na konferenci Social Traders Conference and Green Collect prejel naziv prvak leta za socialno podjetje in nagrado za socialno podjetje leta 2019.

Vir: https://substation33.com.au/

"Večino pomembnih stvari na svetu so dosegli ljudje, ki so se še naprej trudili, ko se je zdelo, da ni več upanja."

(Dale Carnegie)

UPORABLJENA LITERATURA

- ✓ Abu-Saifan , S. 2012. *Socialno podjetništvo: S.: Opredelitev in meje*. In Technology Innovation Management Review.
- ✓ Fundacija Ellen MacArthur in McKinseyjev center za poslovanje in okolje. 2015. *Growth within: Vključi se znotraj: Vizija krožnega gospodarstva za konkurenčno Evropo*. Fundacija za okoljsko ekonomiko in trajnostni razvoj (SUN [Stiftungsfonds für Umweltökonomie] und Nachhaltigkeit GmbH).
- ✓ Evropski ekonomsko-socialni odbor. 2019. *Strategije in načrti krožnega gospodarstva v Evropi: ugotavljanje sinergij ter možnosti za sodelovanje in oblikovanje zavezništev*. Https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/qe-01-19-425-en-n.pdf (dostop: 5. marec 2021).
- ✓ Girling, R. 2005. *Rubbish!: Smeti na naših rokah in prihajajoča kriza.* London: Transworld Publishers Limited.
- ✓ Lane, R. in W. Gumley. 2018. Poglavje 8: *Kakšna je vloga socialnih podjetij v krožnem gospodarstvu*? Https://www.researchgate.net/publication/327329360_Chapter_8_What_Role_for_the_Social_Enterprises_in_the_Circular_Economy (dostop: 5. marec 2021).
- ✓ Stratan, D. 2017. Dejavniki uspeha trajnostnih socialnih podjetij z vidika krožnega gospodarstva. Https://www.researchgate.net/publication/318184178_Success_Factors_of_Sustainable_Social_Enterprises_Through_Circular_Economy_Perspective (dostop: 5. marec 2021).
- ✓ Tse et al. 2018. *Načrt za krožno gospodarstvo na področju obrambe v EU na primeru nizozemskega ministrstva za obrambo.* Https://www.researchgate.net/publication/323178747_A_Roadmap_to_Circular_Economy_in_EU_Defence_inspired_by_the_Case_of_the_Dutch_Ministry_of_Defence (dostop: 10. marec 2021).

DELO UČENCEV DOMA

A. **INDIVIDUALNO DELO (2h)**

Poiščite in pojasnite tri izbrane primere dobre prakse (podjetja, znani podjetniki) - preglejte njihovo spletno stran, profile na družbenih omrežjih, intervjuje in poskusite odkriti njihovo dodano vrednost.

B. **Delo v skupinah (2h)**

V majhnih skupinah po 4 osebe razmislite o priložnostih v domačem kraju in pripravite lokalni načrt za krožno podjetje, pri čemer poudarite družbene in okoljske vidike dejavnosti ter uporabite zemljevid učinkov.

C. **E-VAJA (1,5h)**

Oglejte si videoposnetek + napišite razlago (A4), kako in zakaj prehod na krožno gospodarstvo koristi družbi v primerjavi s sedanjim gospodarskim sistemom:
https://www.youtube.com/watch?v=GAyuLxWSR6k

MAPA UČINKOVITOSTI: NAČRT ZA LOKALNO PRILOŽNOST

Ta aktivnost opisuje področja vpliva v določenem okolju/družbi za uresničitev krožne/družbeno odgovorne poslovne ideje, pobude, projekta ...

OSEBNO PODROČJE VPLIVA (družina, soseska, družbeni mediji, družbene skupine)	**POKLICNO PODROČJE VPLIVA** (delovno mesto, standardi, združenja)	**POSLOVNA IDEJA** (opišite idejo - kaj boste inovirali, kako in zakaj)	**OBSTOJEČI VIRI** (kaj potrebujete in kje boste to dobili)	**AKCIJSKI NAČRT** (opišite korake uresničitve vašega podjetja)

Projekt TRAIN-CE-FOOD

Avtor: Rebeka Kovačič Lukman (MIITR)

Ta projekt sofinancira Evropska komisija, Generalni direktorat za notranji trg, industrijo, podjetništvo in MSP. GA: SI2.823699.

Ta publikacija odraža le stališča avtorjev in sodelavcev, Komisija pa ni odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje.